

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

211. An si vir sanæ mentis, sit licitus vsus coniugij cum vxore amente, etiam cum periculo abortus? Et quid è contra, si vxor sit sanæ mentis, vel si vxor amens sit stirilis? Et deducitur, quod ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

tos ad copulam incitarent: quia grauius esset pro-
lis damnum quam si mentis compotes essent. Qua-
re illi, quibus amentium custodia demandata est, te-
nentur niti, ne congreuantur; sicut tenentur cura-
re, vt abstineant ab aliis malis, & damnis inferendis.
6. Ex his sequitur quid dicendum sit de coniu-
ge ebrio, dum vsu rationis priuatus est: dico enim
non teneri per se, & ex natura rei coniugem sui
compotem reddere ei debitum. Patet ob dictam rati-
onem, quia non petit actu libero, & humano,
sicut nec amens. Per accidens autem tenetur redde-
re ratione periculi incontinentiæ in ebrio, si forte
esset. Adde si vterque coniux ebrius esset, licere
conubium inter illos: cuius contrarium diximus
de amentibus. Ratio enim disparitatis est manifesta:
nam in amentibus id non licet propter damnum
prolis educandæ, quod damnum cessat in ebruiis,
hi enim breui a se redeunt, & ided proles non desti-
tuitur parentibus, qui de eius carent educatione.

RESOL. CCXI.

*An si vir sit sana mentis, si licitus vsus coniugij cum
vixore amente, etiam cum periculo abortus?*

*Et quid e contra, si vxor sit sana mentis, vel si vxor
amens sit sterilis?*

*Et deducitur, quod quando femina experientia didicit
se nequire prolem viuam edere, tunc licere his coniu-
gatis petere, & reddere debitum, quia melior est
puero se esse cum culpa originali, & carentia visio-
nis Dei, quam omnino non esse, &c.*

*Et docetur, quod si ambo coniuges sint amentes, omnino
nemo potest eos excitare ad copulam, absque graui
culpa.*

*Item, quod si vnus coniux sit amens, & alter sana men-
tis, non tenetur sanus reddere debitum amenti peten-
ti quantum est de se, quamuis si vult, licite possit.*

*Sed quid est dicendum, si amenti coniugi adesset pericu-
lum accedendi ad aliam, vel polluendi se, an tunc
alter coniux teneatur reddere debitum? Ex part. 10.
tr. 13. Misc. 3. Ref. 41.*

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam contra Sanchez,
docet nouissimè Carolus de Baucio, de
Miscell. casuum Conscientia, tom. 2. opus. 1. quæst. 50.
vbi sic ait: Arbitror satis probabile esse licitum vsum
coniugij viro sanæ mentis, etiam cum periculo pro-
babili abortus. Et ratio mihi est, quia copula per
se est ordinata ad productionem esse extra causas,
& per accidens est, quod sequatur abortus. Ne-
que dicas, quod copula cum tali periculo abortus,
sit actio intrinsecè mala; nam ratio malitiæ est ex-
trinsecæ actioni, cum potius tribuenda sit morbo,
seu insanæ vxoris, quam copulæ, quæ per se pri-
mò tendit non ad necem pueri, sed eius existen-
tiam extra causas, quod non est: sic actio famuli,
qui iussu heri vendit vinum lymphatum pro puto,
nam illa est intrinsecè mala; nam licet ponere aquam
vino sit quid indifferens, tamen ipse vidit, & facit
actionem iniustam, & non potest præscindere illa
actio à vendente, à ratione iniustitiæ, nec alij iniu-
stitiæ potest tribui, nisi immediato cooperatori ini-
iustitiæ, qui est qui actu vendit.

2. Confirmatur; docet Sanchez cum Doctri-
bus à se citatis lib. 8. de matrimo, disput. 102. num. 8.
quod quando femina experientia didicit se nequire
prolem viuam edere, tunc licere his coniugibus pe-
tere, & reddere debitum. Et reddit rationem idem
Sanchez, nimirum, quia præter intentionem, &
per accidens mors illa fortis accidat, coniugibus

suo iure vrentibus; nec tenentur id proli damnari
vitare cum tanto detrimento, ac est; coniugios
perpetuè ab vsu coniugij abstinere cum maximo
incontinentiæ vtriusque periculo. Deinde addit
Sanchez loco citato, aliam rationem, & aliter
quod melius est puero sic esse cum originali cul-
pâ, & carentia visionis Dei, quam omnino non
esse, vt notat Dnaus Thomas 1. 2. quæst. 87. artic. 1.
ad 5. & colligitur ex Diuo Augustino lib. 5. con-
tra Iulianum. Concludit denique Sanchez loco ci-
tato, quod eligibilis est existere in reum notata
cum peccato habituali originali, quam omnino
non existere: nam licet si homini detur opus, po-
tius debet eligere mortem, ac annihilationem,
quam peccatum actuale, etiam leuissimum con-
mittere. Si tamen iam sit peccatum originale, &
reuelaret Deus se nolle id remittere, quamuis le-
uissimum existeret, adhuc melius faceret eligendo in-
stentiam, quam annihilationem, quia supposita Dei
voluntate ille homo non tenetur, nec potest con-
tere id peccatum habituale, ac proinde nihil exolum
facit Deo.

3. Confirmatur: Deus creat, & infundit ani-
mam rationalem intra corpus, cum adfuit disposi-
tiones pro tali forma, & præuidet quod in anima
transfundetur peccatum originale, & non ob id
cessat creare illam, ac infundere intra corpus, quia
infectio peccati originalis tribuitur carni, non animi;
nam, tanquam causa instrumentali ducens originem
ab Adam, ac proinde dici non potest, quod anima
ex sua creatione inquinetur, quia infusio importat
respectum, & ad Deum infundentem, & ad eam
cui infunditur anima; & ided habito respectu ad
Deum infundentem, non potest dici, quod anima
per infusionem maculetur, sed solum habito respec-
tu ad corpus, cui infunditur. Ita D. Thomas 1. 2.
q. 8; ar. 1. ad 4. Ita ille, qui alias etiã rationes adducit.

4. Sed ego puto non esse recedendum à senten-
tia Sanchez, quam post illum docet Pontius de ma-
trimonio, lib. 10. cap. 14. num. 10. Hurtadas disp. 10.
difficultat. 3. num. 24. Leandrus de Sacramen-
to, tom. 2. tract. 9. disput. 25. §. 3. quæst. 28. & Ochaga-
uia de Sacramen. matrimo, tract. 5. quæst. 3. num. 5.
vbi sic ait: Quinta ea causa assignari potest excu-
sans à debito coniugali, furor alterius, vel vtrius-
que coniugis, sed quantum ad hanc causam respon-
detur. Primò, si ambo coniuges essent amentes
omnino, neminem posse eos excitare ad copulam
absque graui peccato. Tum quia illa copula esset
more beluarum, tum etiam quia earatione magnam
damnium immineret educationi proli. Secundo re-
spondetur, vno coniuge existente amente, & altero
sanæ mentis dono prædito, non teneri sanum redde-
re debitum amenti petenti, quantum est de se, quan-
tuis possit licite; quia ille actus non humanus est,
tum etiam quia amentis licet retineat ius remotum
ad corpus alterius coniugis, & radicatum in ipsa
natura contractus matrimonialis, ac non retinet
ius proximum, quod ratione regulatur, & funda-
tur. At verò, si amenti coniugi adesset periculum
accedendi ad alienam, vel polluendi se, tenetur
alter coniux ei reddere debitum, quod est quantum
ipsum matrimonij, quod intellige, dum alter non
potest vitari illud malum. Tertio pro maiori prædi-
ctorum intelligentia respondetur, vxore existente
amente, & marito sano, non posse vxori petenti
reddi debitum, quia est periculum magnam abor-
tus, ac verò e contra se habente, rectè posse reddi
quia in eo non est periculum aliquod abortus. Ita
Ochagaui. Quibus omnibus adde etiam Matrimonium

de San Ioseph in monit. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 50. de Matrim. num. 5. Bonacinam, de Matrim. quæst. 4. punct. 1. n. 10. Itaque dicendum est contra Baucium, non esse licitum in tali casu vsum Matrimonij, nisi vxor amens esset sterilis.

RESOL. CCXII.

An vxor, & qualibet alia mulier peccet mortaliter mingendo statim post coitum, ad emittendum semen? Idem est, si se erigat, vt semen emittat, ne concipiat? Et an supradictæ mulieres id facientes peccent contra conscientiam erroneam, si crederent ita mingendo peccare? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 15.

Sup. contento in hac ref. lege supra doctrina Ref. 209. prope finem vers. vxor. denique. & in tom. 5. tr. 6. Ref. 32. ad medium. vers. dicendum.

§. 1. Affirmatiuè respondet Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 20. num. 3. & Bonacina de matrim. quæst. 4. punct. 9. & 10. n. 10. vbi sic ait. Vtrum verò vxor grauitèr peccet emittendo semen è vase statim post copulam, ne filios concipiat; patet ex supradictis, hoc enim est contra naturæ, & generationis ordinem, cum prodigatur semen à natura institutum ad prolem suscipiendam. Sic Bonacina, & hoc solent facere sæpè meretricis. 2. Atramen contrarium docet Petrus Bellochius in praxi de cas. refer. part. 2. quæst. 4. num. 365. vbi ita asserit. Quia sæpè solet mulier mingere post coitum, vel se erigere vt semen emittat, ne concipiat, saluo meliori iudicio, credo quòd non peccat saltem mortaliter, nam ex hoc, vt liquidò patet, non impeditur prolis generatio, quandoquidem aiunt Syluest. verb. debitum, num. 6. & Conradus part. 2. quæst. 115. matris mulieris habet vim attractiuam, & retentiuam seminis, vnde frustra post coitum mulier mingit vt illud foras emittat. Ita Bellochius. His tamen non obstantibus, puto dictas mulieres sic facientes peccare contra conscientiam erroneam, si crederent ita mingendo peccare.

RESOL. CCXIII.

Quidam vir coniugatus, semine intra vas emisso, membrum virile extrahit, manente femina valde irritata libidine, qua postea tactibus se excitando seminat, queritur, an ita faciens peccet mortaliter? Ex part. 2. tr. 17. & Misc. 3. Ref. 38.

Sup. hoc in ref. seq. & in Ref. post sequentem, §. Confessari. & in tom. 8. tr. 6. Ref. 20. §. Queritur. tertio.

§. 1. Erhaliter peccare opinatus est nouissimè Emanuel Rodriguez in sum. part. 3. cap. 88. num. 4. & quia codex rarus est, ponam eius verba. [Auicendo el marido consumado la copula extrahendo membrum extra vas, no es licito a la muger pro-uocarle con tocamientos, para que tambien effundat semen intra vas, atento que estos tocamientos, pasada la copula son intrinsecamente malos, ni se puede dezir, que la prouocacion con ellos es vna perfecta consumacion del acto coniugal precedente, pues la copula coniugal ya tuuo su perfecta consumacion, auicendo cumplido el marido, cuyo semen basta para que se siega la generacion.] Putat igitur Rodriguez hoc esse illicitum, quia actus ille omnino consummatus est ex parte finis, qui est generatio, cum ad illam femineum semen minimè necesse sit. 2. At opinio contraria placuit Sanchez to. 3. de matrim. lib. 9. disp. 17. num. 12. Bonac. de matrim. q. 4. punct. 6. n. 15. & probabilis vocatur à Fillucio in suis 99 moral. tom. 1. tract. 10. part. 1. c. 9. n. 230 & illam nouissimè amplexus est Lessius lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 94. in editione facta Parisiis apud Rolinum Theodori-

cum an. 1618. Homobonum de ex. am. Eccles. part. 1. tr. 7. c. 28. q. 126. Zanard. in direct. theol. part. 1. de Sacram. matrim. c. 41. §. 11. dico. Ratio est, quia aliàs euidentiſſimo periculo peccati mortalis exponerentur femine, cum frequenter viri prius seminent. Et cum illico recedant, manet in illis valde irritata libido. Nec tunc illa prouocatio est illicita, quia est actus coniugalis perfectio, ac consummatio. Nam licet semen mulieris non sit ad generationem necessarium, valde tamen confert, vt probat ipsemet Sanch. ibid. n. 8. His tamen non obstantibus ego puto non esse recedendum à prima sententia Rodriguez.

RESOL. CCXIV.

De emissionem seminis tactibus prouocata inter coniugatos, & solutos? Et inter alia deducitur circumstantiam patientis in peccato sodomia non debere in confessione explicari, sed sufficit, quod patiens dicat, exercui bis, vel ter sodomiam? Ex part. 11. tr. 1. & Misc. 1. Ref. 11.

§. 1. Circa præsentem quæſtionem sic philosophatur acutiſſimus Caramuel fundam. 56. §. 4. num. 1172. Quidam vir coniugatus inter vas seminauit, & illico membrum virile extraxit, manente femina valde irritata libidine; At hæc postea tactibus se excitando seminauit, & inquit, an hoc faciens morale peccatum incurrerit. Negat Sanchez, & Bonacina, & hæc eadem negatiua sententia probabilis vocatur à Lessio, Fillucio, Homobono, & Zanardo apud Dianam part. 2. tract. 17. resol. 38. & ratio horum Authorum est, quoniam per illos tactus actus coniugalis qui consistit in vtriusque seminatione, completur.

Quæ hic est Ref. anteceden. & in alius eius annot.

2. Corollarium 1. Ergo quando Amasius semine intra immisso membrum virile extrahit, manente pellice valde irritata libidine, si hæc postea tactibus se excitando seminet, non committit nouum peccatum mollitici, sed peccatum fornicationis complet, quæ consistit in seminatione vtriusque Amasij.

3. Corollarium 2. Ergo quando duo iuuenes se mutuis tactibus excitant, & vnus semine effuso discedit, manente altero libidine valde irritato, si iste tactibus propriis prosequatur, & semen emittat, non committit nouum peccatum, Ita vt debeat in confessione dicere, mutuis semel tactibus apud alterum hæsi, quousque ipse in pollutionem incidit, & semel in mollitiem incidit propriis tactibus. Sed prius complet, & satisfaciatur in confessione dicens, ego & alter nos mutuo contactu polluiimus. An & de Sodomia, &c. poteris philosophari, &c. singula Corollaria considera. Ita Caramuel.

4. Sed ego neque admitto Corollaria, nec etiam principalè conclusionem; Vnde vel iussu sacre Congregationis indicis, vel iussu Superiorum Societatis illa opinio fuit deleta in operibus Sanchez, nec amplius impressa inuenitur nisi in prima editione Veneta.

5. Probatur nostra sententia primò, quia cum vir se retrahit, consummata est iam copula coniugalis: Ergo mulierem solam tunc seminare esset peccatum mollitici; Secundò, quia quando vir prius seminat, sequens muliebris seminatio frustratoria est, vt tradit Auicenna Fen. 21. lib. 3. tract. cap. 8. vers. error autem accidens. Tertio, quia femineum semen necessarium non est ad generationem. Quarto, quia coniugibus ea copula tantum licita est, per quam fiunt vna caro; sed per illam muliebris seminis effusionem non fiunt vna caro: ergo. Quintò quia recepto virili semine, adeò clauditur vterus, vt nec